

УДК 327.56 : 341 (ЄС+47...) «20»

DOI: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2022.1.141>

Олеся Звездова*

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЗИЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО «ДЕ-ФАКТО» ДЕРЖАВ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ У ХХІ СТОЛІТТІ

Анотація: У статті висвітлюється позиція Європейського Союзу щодо політико-правого статусу «де-факто» держав на пострадянському просторі. Розглядається безпосередня участь ЄС у врегулюванні міжнародних конфліктів навколо сепаратистських регіонів на території Азербайджану, Грузії, Молдови та України. Визначено, що діяльність ЄС у регіоні обмежується в основному гуманітарною допомогою, офіційними заявами представників організації та участю у переговорах в якості спостерігача. Аналізуються офіційні документи та заяви представників організації, що пропонують шляхи вирішення проблеми. Визначені основні механізми, які використовує Європейський Союз у сфері врегулювання конфліктів, та основні завдання, що організація ставить перед собою. Автор характеризує ефективність дій ЄС у сфері вирішення проблеми статусу «де-факто держав». Автор робить висновок, що особливої активізації миротворчих зусиль ЄС вимагає ситуація у Молдові та Україні, зважаючи на проголошення державами курсу на європейську інтеграцію.

Ключові слова: ОБСЄ, ЄС, «де-факто держави», Абхазія, Нагірний Карабах, Південна Осетія, Придністров'я

Самопроголошення нових державних утворень на пострадянському просторі безумовно супроводжувалось етнополітичним конфліктом і відкритим військовим протистоянням. І якщо статус цих «де-факто держав» до цього часу не є вирішеним міжнародним співтовариством, то збройні сутички, в основному, вдалося припинити, перевівши протистояння у стадію «тліючого» або «замороженого» конфлікту. Значну роль у цьому процесі відіграли міжнародні організації, які виступали і в якості форуму для провідних держав регіону та світу, що надавало можливість прийти до консенсусу та виробити спільне рішення, і в якості самостійних акторів міжнародних відносин регіону, які, володіючи певними важелями впливу, сприяли підтримці миру на пострадянському просторі.

Міжнародними організаціями накопичений позитивний досвід із врегулювання подібних конфліктів, про що свідчить припинення бойових дій на територіях таких «де-факто держав» і переведення подібних конфліктів у заморожену фазу. З іншого боку, поки не вирішене питання із статусом подібних утворень, жоден конфлікт не може вважатися повністю врегульованим. Тому провідні міжнародні організації продовжують приділяти значну увагу феномену «де-факто держав» і конфліктів навколо них на пострадянському просторі.

* Звездова Олеся Олександрівна – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили (Миколаїв, Україна);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9664-5257>; e-mail: zvezdova-ir@ukr.net

Європейський Союз як провідний актор сучасних міжнародних відносин і важливий геополітичний гравець на пострадянському просторі також не залишається осторонь цієї проблеми. У вітчизняній науці спостерігається значна активізація досліджень в сфері європейської інтеграції і основ функціонування Європейського Союзу, але його миротворча діяльність на пострадянському просторі залишається ще недостатньо дослідженою. Вітчизняний науковець І. Євтушенко¹ акцентує увагу на процесі врегулювання конфлікту, а саме на участі у цьому процесі провідних міжнародних організацій, в тому числі Європейського Союзу. Українська дослідниця К. Данилик² визначає роль ЄС у процесі мирного врегулювання конфліктів на території Грузії. Російський дослідник С. Михайлов³ акцентує увагу на політиці Європейського Союзу щодо придністровського врегулювання.

Серед західних досліджень виділимо наукову розвідку експертів Європейського центру з питань меншин М. Ваал і М. Емерсон⁴, які акцентують увагу на ролі Європейського Союзу в процесі мирного врегулювання конфліктів на пострадянському просторі. Незначна кількість досліджень, що присвячені саме участі ЄС у вирішенні суперечок щодо «де-факто держав», актуалізують необхідність визначення позиції організації та основних механізмів участі у процесі врегулювання. Тому особливої уваги у цьому контексті заслуговують такі джерела, як офіційні документи ЄС⁵ і публічні заяви його представників⁶.

Особливу стурбованість Європейського Союзу викликає придністровська проблема, оскільки сепаратистський регіон знаходиться у безпосередній близькості від його кордонів. Однак у практичному плані у ЄС немає можливостей для проведення миротворчих операцій на цій території, яка знаходиться повністю під контролем Російської Федерації.

Європейський Союз не є офіційним посередником у врегулюванні придністровського конфлікту, але бере участь у переговорах «5+2» в якості спостерігача. Офіційні представники ЄС неодноразово заявляли, що конфлікт навколо ПМР не є ускладненим релігійним чи етнічним протистоянням, а має суто економічну основу. Щодо питання статусу Придністров'я ЄС також підтримує ідею територіальної цілісності Молдови, але за умови її федералізації. Хоча головним питанням залишається проблема надання владних функцій Тирасполю у тому обсязі, який не зашкодить центральній владі⁷.

¹ *Євтушенко І.В.* Роль та місце міжнародних організацій у врегулюванні збройного конфлікту на Південному Сході України (нормативно-правовий аспект) // Проблеми законності. 2015. № 131. С. 124-132.

² *Данилик К.* Роль Європейського Союзу у врегулюванні конфліктів на території Грузії // Науковий блог: Національний університет «Острозька академія». 2014. 25 червня. URL: <http://naub.oa.edu.ua/2014/rol-evropejskoho-soyuzu-u-vrehulyuvanni-konfliktiv-na-terytoriji-hruziji/>

³ *Михайлов С.А.* Политика Европейского союза в отношении Молдавии и приднестровского урегулирования: институциональный и национальный аспекты // Проблемы национальной стратегии. 2013. № 2 (17). С. 60-77.

⁴ *Vahl M., Emerson M.* Moldova and the Transnistrian Conflict // Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe: European Centre for Minority Issues. 2004. № 1. P. 13. URL: <http://www.ecmi.de/fileadmin/downloads/publications/JEMIE/2004/1-2004Chapter4.pdf>

⁵ Annual report from the Council to the European Parliament on the main aspects and basic choices of CFSP, including the financial implications for the general budget of the European Communities. Brussels. 2006. 23 June. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10314-2006-REV-1/en/pdf>

⁶ Statement by High Representative Catherine Ashton on Nagorno Karabakh // Council of the EU. URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/114603.pdf

⁷ *Михайлов С.А.* Политика Европейского союза в отношении Молдавии и приднестровского урегулирования:

За рішенням Ради ЄС у 2010 році були вперше запроваджені санкції проти керівників Придністров'я. З того часу вони щорічно переглядаються, а останнього разу були продовжені до 31 жовтня 2021 року. Україна також приєдналась до цих санкцій.

Відповідно до Європейської стратегії безпеки та з метою подвоєння зусиль, спрямованих на вирішення придністровського конфлікту 23 березня 2005 року було призначено спеціального представника ЄС у Молдові А. Сегеда. Потім його мандат було продовжено до 2007 року, коли цю посаду обійняв К. Міжей. Спеціальний представник регулярно відвідував Молдову і мав часті контакти з усіма іншими основними гравцями, включаючи Росію, Україну та ОБСЄ. Наприкінці серпня 2005 року він очолив спільну місію Комісії з питань встановлення фактів, яка відвідала Молдову та Україну для оцінки політичної та технічної доцільності участі прикордонних служб ЄС на спільному кордоні між Україною та Молдовою. За результатами роботи цієї комісії 1 грудня 2005 року розпочала свою діяльність Місія з надання допомоги в питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова (EUBAM)⁸.

Основними завданнями Місії є:

- сприяння мирному врегулюванню придністровського конфлікту за допомогою заходів зі зміцнення довіри і зближення законодавства і процедур у сфері організації транскордонної діяльності;
- забезпечення повного впровадження практик Інтегрованого управління кордоном на українсько-молдовському державному кордоні;
- допомога урядам України та Молдови щодо більш ефективної боротьби з транскордонною злочинністю⁹.

Мандат Місії був неодноразово подовжений і 28 січня 2021 року на Консультативній раді EUBAM голова Місії С. Піхор заявив: «Протягом 15 років EUBAM надавала незмінну підтримку відомствам Молдови та України з метою забезпечення сучасного та ефективного управління кордонами, зокрема, на придністровській ділянці спільного державного кордону. У зв'язку з цим я хотів би висловити подяку нашим молдовським і українським партнерам за безперервні зусилля та відповідальну роботу з самого початку діяльності Місії. Також, в світлі нещодавнього продовження мандата EUBAM, я хочу подякувати за вказану Місії довіру. Завдяки вам Місія ЄС з прикордонної допомоги стала надійним партнером в регіоні»¹⁰.

Якщо не розглядати окремо позиції держав-членів ЄС (особливо активною в цьому контексті є діяльність Франції як учасника Мінської Групи і Німеччини), то офіційна

институциональный и национальный аспекты // Проблемы национальной стратегии. 2013. № 2 (17). С. 61.

⁸ Annual report from the Council to the European Parliament on the main aspects and basic choices of CFSP, including the financial implications for the general budget of the European Communities. Brussels. 2006. 23 June. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10314-2006-REV-1/en/pdf>

⁹ Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України, Урядом Республіки Молдова та Європейською Комісією щодо місії Європейської Комісії з надання допомоги в питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова від 07 жовтня 2005 року // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_235#Text

¹⁰ 35-та Консультативна рада Місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні // EUBAM. URL: <http://eubam.org/ua/newsroom/35th-advisory-board-european-union-border-assistance-mission-to-moldova-and-ukraine-eubam/>

діяльність Європейського Союзу як самостійного гравця в сфері вирішення конфлікту навколо «де-факто держав» Південного Кавказу довгий час була не досить ефективною. У своїх заявах офіційні представники ЄС лише підкреслювали необхідність урегулювання даного конфлікту, але конкретно не вказували, на яких умовах конфлікти можна вирішити, і який статус повинні отримати у майбутньому ці території. Тому вплив ЄС на процес урегулювання конфліктів не був значним, обмежуючись наданням фінансової допомоги через Управління гуманітарної допомоги Єврокомісії і офіційними заявами¹¹.

Підвищення активності Європейського Союзу на південно-кавказькому напрямку бере початок з 2003 року, коли у проекті стратегії «Безпека Європи у благополучнішому світі», у число європейських сусідів було віднесено Вірменію, Азербайджан і Грузію, а також запропоновано проект формування по сусідству з Євросоюзом зони безпеки та стабільності. У рамках реалізації Плану дій Угоди про партнерство та співробітництво Вірменія-ЄС 25 жовтня 2006 року Європейський Союз наголошував на готовності співпрацювати з ОБСЄ і сприяти діяльності Мінської Групи у сфері врегулювання нагірно-карабаського конфлікту, а також на зміцненні власних дипломатичних зусиль шляхом діяльності спеціального представника ЄС на Південному Кавказі¹².

Спеціальний представник ЄС на Південному Кавказі має політичний мандат по запобіганню конфліктів та сприянню врегулюванню конфліктів. Він регулярно відвідує Вірменію, Азербайджан та Грузію. Ці візити змінили якість і кількість політичного діалогу ЄС з цими країнами. Після закриття Операції з моніторингу кордону ОБСЄ в Грузії, Група СПЕС була підсилена спочатку трьома, а потім десятьма прикордонними експертами.

Завданням спеціального представника є сприяння мирному врегулюванню конфліктів в регіоні, а саме кризи в Грузії і Нагірно-Карабаського конфлікту, а також стимулювання регіонального співробітництва. Зокрема, спеціальний представник є співголовою і бере участь від імені ЄС в Женевській міжнародній дискусії про наслідки конфлікту 2008 р. в Грузії¹³.

Посилення діяльності ЄС на Південному Кавказі взагалі, і в сфері вирішення проблеми де-факто державності Нагірного Карабаху зокрема, спостерігається після російсько-грузинського конфлікту 2008 р. і визнання Російською Федерацією незалежності Абхазії і Південної Осетії. Дані події стали безумовним поштовхом до поглиблення співпраці ЄС із пострадянськими країнами, у тому числі і з країнами Закавказзя, у межах програми Східного партнерства. Слід відзначити, що сама програма Східного партнерства в основному акцентує увагу на демократизації суспільства і на економічній складовій співпраці, а не на безпековій сфері. Але посилення уваги ЄС до регіону не могло не

¹¹ Данилик К. Роль Європейського Союзу у врегулюванні конфліктів на території Грузії // Науковий блог: Національний університет «Острозька академія». 2014. 25 червня. URL: <http://naub.oa.edu.ua/2014/rol-evropejskoho-soyuzu-u-vrehulyuvanni-konfliktiv-na-terytoriji-hruziji/>

¹² Council Joint Action 2005/582/CFSP of 28 July 2005 amending and extending the mandate of the European Union Special Representative for the South Caucasus // Official Journal of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:199:0092:0093:EN:PDF>

¹³ South Caucasus and the crisis in Georgia: EU appoints new Special Representative // Council of the EU. 2017. 11 November. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/11/13/south-caucasus-and-the-crisis-in-georgia-eu-appoints-new-special-representative/>

активізувати його політику у сфері вирішення проблеми «де-факто держав»¹⁴.

У резолюції про необхідність стратегії ЄС на Південному Кавказі, що була ухвалена Європейським Парламентом 20 травня 2010 року, наголошувалося:

- «Status quo» «де-факто держав» Закавказзя повинен змінитися спільними зусиллями ЄС й інших зовнішніх гравців;
- проблема біженців і внутрішніх переселенців залишається не вирішеною і являє собою значну загрозу системі регіональної безпеки;
- самі «де-факто держави» можуть мати проміжний статус до остаточного врегулювання конфлікту¹⁵.

Верховний комісар Євросоюзу з питань зовнішньої політики і безпеки Кетрін Ештон 15 листопада 2011 під час свого візиту до Південного Кавказу офіційно заявила, що ЄС стурбований конфліктами в регіоні, але на відміну від Мінської Групи ОБСЄ, що є відповідальною за врегулювання проблеми, Європейський Союз може лише сприяти цьому процесу шляхом призначення свого спеціального представника ЄС у справах Південного Кавказу та грузинської кризи¹⁶. Серед останніх заяв слід відмітити виступ перед журналістами посла ЄС в Азербайджані Малени Мард, яка заявила 1 жовтня 2016 року про прагнення організації досягти багатосторонньої домовленості щодо конфліктів¹⁷.

Загострення ситуації в Нагірному Карабасі восени 2020 року стало загрозою для всієї системи регіональної безпеки. Європейський Союз не був прямим учасником врегулювання конфлікту, але вітав припинення вогню після підписання перемир'я і закликав у своїй заяві від 19 листопада 2020 року відновити переговори про статус Нагірного Карабаху¹⁸.

Європейський Союз не є міжнародною організацією, що прямо відповідає за підтримання миру в Європі. Але саме боротьба за європейське майбутнє України стала одним із факторів, що був використаний проросійською пропагандою для активізації сепаратистських рухів на Сході країни. Враховуючи це, автор вважає позицію ЄС щодо так званих «ДНР/ЛНР» важливою для формування загальної картини. Дана позиція є досить однозначною:

- 11 травня 2014 року прес-секретар верховного представника ЄС із закордонних справ і політики безпеки М. Косьянчич заявила, що Євросоюз вважає нелегітимними так звані референдуми в Донецькій і Луганській областях України і не визнає їхні результати¹⁹;
- 5 листопада 2014 року в офіційній заяві ЄС було зазначено, що проведення так

¹⁴ ЕС считает Абхазию и Южную Осетию частями Грузии // Национальные информационные системы. 2008. 25 октября. URL: <http://podrobnosti.ua/562505-es-schitaet-abhaziju-i-juzhnuju-oseciju-chastjami-gruzii.html>

¹⁵ European Parliament resolution of 20 May 2010 on the need for an EU strategy for the South Caucasus // European Parliament. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0193+0+DOC+XML+VO//EN&language=EN>

¹⁶ Statement by High Representative Catherine Ashton on Nagorno Karabakh // Council of the EU. URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/114603.pdf

¹⁷ ЕС жаелаг достижения широкого мирного соглашения по нагорно-карабахскому вопросу – Малена Мард // Trend News Agency. 2016. 1 октября. URL: <http://www.trend.az/azerbaijan/karabakh/2667195.html>

¹⁸ Nagorno-Karabakh: Declaration by the High Representative on behalf of the European Union // Council of the EU. 2020. 19 November. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/11/19/nagorno-karabakh-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/>

¹⁹ Евросоюз не признает «референдум» на востоке Украины // Би-би-си. 2014. 11 мая. URL: http://www.bbc.com/russian/rolling_news/2014/05/140511_rn_eu_donetsk_referendum.shtml

званих президентських і парламентських виборів у «Донецькій і Луганській народних республіках» є незаконним і порушує Мінський протокол²⁰;

– 20 лютого 2017 року М. Косьянич заявила: «ЄС як і раніше непохитний у своїй підтримці територіальної цілісності, суверенітету та єдності України, а також повної реалізації Мінських домовленостей. ... Проїзні документи, видані так званими «ДНР» і «ЛНР», в рамках Європейського Союзу визнані не будуть»²¹.

Дані факти свідчать про незмінність позиції ЄС щодо так званих «ДНР/ЛНР», які 25 червня 2014 року були внесені до списку суб'єктів, що підривають територіальну цілісність, суверенітет та незалежність України з поясненням: «відповідальні за організацію незаконного референдуму, що суперечить українському конституційному законодавству і, як наслідок, міжнародному праву. ...Також беруть участь у вербуванні до незаконних збройних сепаратистських груп, що загрожує стабільності та безпеці України»²².

До того ж слід зазначити, що Європейський Союз надає не лише дипломатичну і політичну підтримку Україні, але і значну фінансову допомогу, що включає в себе як допомогу постраждалому населенню, так і допомогу українській армії. У своєму інтерв'ю 20 березня 2020 року віцепрезидент Європейської комісії, верховний представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки Жозеп Боррель заявив, що, Росія має активізувати зусилля для виконання мінських угод про врегулювання на окупованій частині Донбасу і реалізації Паризьких домовленостей, досягнених на саміті в «нормандському» форматі: «Ми чітко встановили зв'язок між тривалістю економічних санкцій проти Росії і повним виконанням мінських угод»²³.

Україна також виступає за створення в Європейському Союзі посади спеціального представника з питань Криму, про що офіційно заявив 1 грудня 2020 року в інтерв'ю міністр закордонних справ України Д. Кулеба: «Ми хотіли б створення посади спеціального представника ЄС щодо Криму, оскільки кризи, що відбуваються всередині Європи, не на її околицях, заслуговують на особливу увагу»²⁴.

Загострення ситуації на Сході України у лютому 2022 року не могло не викликати глибокого занепокоєння в Європейському Союзі. Верховний представник Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки Жозеп Боррель у своєму Твіттер-еккаунті висловив чітку позицію щодо дій Російської Федерації: «Визнання двох сепаратистських територій в Україні є грубим порушенням міжнародного права, територіальної цілісності України та Мінських угод. ЄС та його партнери відреагують

²⁰ ЄС офіційно признав «выборы» ДНР и ЛНР незаконными // Lb.ua. 2014. 5 November. URL: https://lb.ua/news/2014/11/05/285100_es_ofitsialno_priznal_vibori_dnr.html

²¹ В ЕС заявили, что не признают документы «Л/ДНР» // УНИАН. 2017. 20 февраля. URL: <https://www.unian.net/politics/1786337-v-es-zayavili-chto-ne-priznayut-dokumentyi-l-dnr.html>

²² Council implementing regulation (EU) No 810/2014 of 25 July 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine // EUR-Lex: Access to European Union law. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.221.01.0001.01.ENG

²³ У ЄС повідомили, чого чекають від Росії через її агресію проти України // Радіо Свобода. 2020. 20 березня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-jees-rosija-ukrajina/30499575.html>

²⁴ Україна виступає за створення посади спецпредставника ЄС щодо Криму – Кулеба // Укрінформ. 2020. 1 грудня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3146546-ukraina-vistupae-za-stvorennja-posadi-sпецpredstavnika-es-sodo-krimu-kuleba.html>

єдністю, твердістю та рішучістю в знак солідарності з Україною...Укази президента Путіна про введення так званої миротворчої місії в так звані Донецьку і Луганську народні республіки є черговою відвертою агресією проти України, порушенням її територіальної цілісності та суверенітету»²⁵.

А у спільній Заяві президентів Європейської Ради Шарля Мішеля та Європейської комісії Урсули фон дер Ляен щодо агресії Росії проти України наголошується, що рішення Російської Федерації визнати самостійними суб'єктами та направити російські війська в окремі райони Донецької та Луганської областей України є незаконним і неприйнятним. Це порушує міжнародне право, територіальну цілісність і суверенітет України, власні міжнародні зобов'язання Росії і ще більше посилює кризу. Окрім того у заяві зазначається, що обов'язковим наслідком для РФ стануть жорсткі санкції від ЄС, що будуть націлені:

- на тих, хто був причетний до незаконного рішення;
- на банки, які фінансують російські військові та інші операції на цих територіях;
- на можливість російської держави та уряду отримати доступ до капіталу та фінансових ринків і послуг ЄС, обмежити фінансування ескалаторної та агресивної політики;
- на торгівлю з двох сепаратистських регіонів до та з ЄС, щоб гарантувати, що відповідальні особи чітко відчують економічні наслідки своїх незаконних та агресивних дій²⁶.

Окрім політичної підтримки ЄС надасть надзвичайну макрофінансову допомогу у розмірі 1,2 млрд. євро у вигляді позик для підтримки стабільності в Україні. Метою цієї допомоги є зміцнення стійкості України²⁷.

Отже, можна зробити висновок, що Європейський Союз як провідна міжнародна організація Європи має чітку позицію щодо статусу так званих «де-факто держав» на пострадянському просторі. ЄС не визнає незалежність «де-факто держав» і вважає їх окупованою територією або нелегітимними формуваннями. Але безпосередня участь організації у врегулюванні конфліктів навколо них залишається не досить активною.

Діяльність ЄС в регіоні обмежується в основному гуманітарною допомогою, офіційними заявами представників організації та участю у переговорах в якості спостерігача. Євросоюз не має такого впливу на процес врегулювання конфліктів Південного Кавказу, як, наприклад, Мінська Група ОБСЄ. Але слід відмітити певне поглиблення співпраці ЄС з державами Південного Кавказу в останні роки, що дозволяє прогнозувати подальшу активізацію політики організації щодо вирішення конфліктів

²⁵ Borrell J.F. The decrees by President Putin... // Twitter. 2022. 22 February. URL: https://twitter.com/JosepBorrellF?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwtterm%5E1495847000104972292%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fzaxid.net%2Ftsey_krok_ne_zalishitsya_bez_vidp_ovid_i_n1536482

²⁶ Statement by the Presidents of the European Council and European Commission on Russian aggression against Ukraine // European Council. 2022. 22 February. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/22/statement-by-the-presidents-of-the-european-council-and-european-commission-on-russian-aggression-against-ukraine/>

²⁷ Council adopts €1.2 billion assistance to Ukraine // European Council. 2022. 22 February. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/21/council-adopts-1-2-billion-assistance-to-ukraine/>

навколо «де-факто держав» Південного Кавказу. Європейський Союз також підтримує територіальну цілісність Молдови і бере участь у переговорах навколо придністровського конфлікту в якості спостерігача. Також однозначною є позиція Європейського Союзу щодо статусу квазідержавних утворень на території України: ЄС назвав нелегітимними референдум і вибори в «ДНР/ЛНР», не визнає їхні документи і засуджує їх за дії, що несуть загрозу територіальній цілісності України.

Не викликає заперечень той факт, що Європейський Союз має значно вагоміший потенціал у сфері вирішення регіональних конфліктів. Слід згадати хоча б сили швидкого реагування Європейського союзу, що є частиною загальної політики безпеки і оборони. Вони вже довели свою ефективність на території колишньої Югославії, багатьох країнах Африки та Азії, але на пострадянському просторі роль «миротворця» повністю захопила Росія.

Особливої активізації миротворчих зусиль ЄС вимагає ситуація в Молдові та Україні, зважаючи на проголошення державами курсу на європейську інтеграцію. А російська агресія проти України у 2022 році вимагає від ЄС рішучих кроків по врегулюванню ситуації. Значною перешкодою на шляху посилення впливу ЄС у регіоні є складні економічні зв'язки держав-членів з Російською Федерацією. Саме вплив РФ на позицію європейських держав щодо конфліктів навколо «де-факто держав» і потенційні шляхи зменшення цього впливу повинні стати об'єктом подальших наукових розвідок.

Olesia Zvezdova

The Evolution of Position of the European Union on the «De Facto States» in the Post-Soviet Space in XXI century

Abstract: This article deals with the European Union official position on the political and legal status of «de facto states» in the post-Soviet space. The self-proclamation of new state formations in the post-Soviet space was certainly accompanied by ethno-political conflict and open military confrontation. International organizations have accumulated positive experience in resolving such conflicts. It is proved by the cessation of hostilities in the territories of such «de facto states» and the transfer these conflicts to a frozen phase. It is noted that the European Union as a leading actor in modern international relations and an important geopolitical player in the post-Soviet space does not stay away from this problem.

The EU participation in the international conflicts settlement around separatist regions in the territory of Azerbaijan, Georgia, Moldova and Ukraine is considered. The author argues that the Transnistrian problem is the most important for the European Union. It is determined that the EU's activities in the region are limited mainly to humanitarian aid, official statements by representatives of the organization and participation in negotiations as an observer. The official documents and statements of the European Union representatives, which offer ways to solve the problem, are analyzed.

The main mechanisms, which are used by the European Union in the field of conflict resolution, are identified, as well as the main tasks that the organization sets are highlighted.

The author characterizes the effectiveness of EU actions in solving the problem of «de facto states» status. The author concludes that the situation in Moldova and Ukraine requires a special intensification of the EU's peacekeeping efforts because of the proclamation of a course towards European integration.

Keywords: EU, «de facto states», Abkhazia, Nagorny Karabakh, South Ossetia, Transnistria